

سخن سردبیر

دین مبین اسلام برای خردورزی و عقلانیت، اهمیت شایانی قائل است. امام کاظم **7** به هشام فرمود:

ای هشام، خدای متعال هیچ چیزی را تقسیم نکرد که برتر از عقول باشد. خواب عاقل از بیداری جاهل برتر است. اقامت عاقل از سفر جاهل برتر است. خدای متعال هیچ پیامبری برننگیخت مگر این که عقلش را کامل کرد و عقلش از عقول همه امت برتری یافت. هیچ چیزی در ضمیر پیامبران برتر از جهاد عقلی مجتهدان نیست و هیچ بنده‌ای فرائض خدا را ادا نکرد مگر این که درباره آن به تعقل پرداخت و هیچ عابدی در فضیلت عبادت به فضیلت عاقلان نرسید. عاقلان همان‌ها هستند که خدای متعال درباره‌شان می‌فرماید: «جز خردمندان متذکر نمی‌شوند.»^۱

۱. یا هشام، ما قسم الله شیئاً أفضل من العقول، فنوم العاقل أفضل من سهر الجاهل، وإقامة العاقل أفضل من شخوص الجاهل، ولا بعث الله نبياً ولا رسولاً حتى يستكمل العقل، و يكون عقله أفضل من اجتهاد المجتهدين و ما أدى العبد فرائض الله حتى عقل عنه و لا بلغ جميع العابدين في فضل عبادتهم ما بلغ العاقل، و العقلاء هم أولوالالباب الذين قال الله تعالى: { (بقره: ۲، آیه ۲۶۹). (کلینی، محمد بن یعقوب. ۱۳۸۸ق: ج ۱،

از این روایت چند نکته به دست می‌آید:

- ۱- خدای متعال به انسان نعمت‌های بی‌شماری داده است، ولی هیچ نعمتی برتر از عقل نیست.
- ۲- خواب عاقل برتر از خواب جاهل است.
- ۳- توقف عاقل در یک نقطه برتر از سیر و سیاحت جاهل است.
- ۴- هیچ بشری تا عقلش کامل نشد به نبوت یا رسالت مبعوث نشد.
- ۵- عقل پیامبران از عقول همه آحاد امتشان بالاتر است.
- ۶- در ضمیر پیامبران جهاد عقلی انسان‌ها از هر جهادی برتر است.
- ۷- عبادت در صورتی ارزش دارد که توأم با تعقل باشد و عابدان با عاقلان قابل قیاس نیستند.
- ۸- تذکر پذیری برای انسان از ارزش‌های والا است. ولی این ارزش والا تنها در خور خردمندان است. ({
- ۹- از آن‌جا که عقل را معصوم در برابر جهل و عاقلان را در برابر جاهل قرار داده، معلوم می‌شود که انحراف از راه عقلانیت، جهالت است و بنابراین، انسان‌های عقل‌گریز و عقل‌ستیز و آن‌هایی که عقل را اسیر هوا و هوس کرده و هوا و هوس را امیر ساخته‌اند، جاهلند.
- ۱۰- بی‌جهت نیست که برخی از فلاسفه، حکماء را بعد از انبیاء از اشراف اهل بهشت شمرده‌اند، و این نیست مگر به واسطه عقلانیت آن‌ها که در بعد نظر در پی کشف حقیقت و در بعد عمل، در پی فعل جمیلند.